

VIEŠOSIOS TVARKOS PAŽEIDIMAS KAIP UŽSIENIO TEISMŲ SPRENDIMŲ NEPRIPAŽINIMO PAGRINDAS LIETUVOS TEISMŲ PRAKTIKOJE

Mykolas Kirkutis

Mykolo Romerio universiteto Teisės mokyklos
Privatinės teisės institutas
Elektroninis paštas: mkirkutis@gmail.com

Remigijus Jokubauskas

Mykolo Romerio universiteto Teisės mokyklos
Privatinės teisės institutas
Elektroninis paštas: remigijus@jokubauskas.org

Pateikta 2020 m. gegužės 28 d., parengta spaudai birželio 29 d.

DOI: 10.13165/JUR-20-27-1-10

Santrauka. Šiame straipsnyje analizuojama viešoji tvarka, kaip atsisakymo pripažinti ir leisti vykdyti užsienio valstybių teismų sprendimus pagrindas. Šios sąvokos turinys teisės aktuose nenumatytas. Autoriai siekia atskleisti viešosios tvarkos išlygos turinį Lietuvos teismų praktikoje, aiškinančioje nacionalines teisės normas ir tarptautines sutartis bei Europos Sąjungos teisės aktus.

Straipsnyje keliamas klausimas dėl Lietuvos teismų praktikos, aiškinančios Lietuvos Respublikos su užsienio valstybėmis sudarytas tarptautines sutartis dėl teisinės pagalbos ir viešąją tvarką, pagrįstumo. Svarstoma dėl poreikio peržiūrėti prieš daugiau nei du dešimtmečius sudarytas tarptautines sutartis, jose aiškiai vienu iš atsisakymo pripažinti užsienio valstybės teismo sprendimą pagrindu įtvirtinant prašomo pripažinti sprendimo prieštaravimą sprendimą pripažįstančiosios valstybės viešajai tvarkai.

Be to, straipsnyje pateikiamos viešosios tvarkos taikymo tendencijos, sprendžiant užsienio valstybių teismų sprendimų pripažinimo klausimus atskirose teisinių santykių srityse (komercinėse bylose, šeimos bylose).

Reikšminiai žodžiai: *viešoji tvarka, užsienio teismų sprendimų pripažinimas, vykdymas.*

Įvadas

Viešoji tvarka yra vienas užsienio teismo sprendimo nepripažinimo pagrindų¹. Atsižvelgiant į šio termino neapibrėžtumą, praktikoje neretai šalys viešosios tvarkos išlyga remiasi kaip papildomu argumentu dėl užsienio valstybės teismo sprendimo nepripažinimo. Viešosios tvarkos sąvoką teismas aiškina individualiai, atsižvelgdamas į konkretų teisinį santykį ir faktines bylos aplinkybes, į tai, kokias teises vertybes siekiama ginti.

Šio straipsnio tikslas yra išanalizuoti Lietuvos Respublikos teismų praktiką, taikant viešosios tvarkos išlygą. Siekiama nustatyti, kaip viešoji tvarka yra suprantama Lietuvos teismų praktikoje, kokiais atvejais ji taikoma, ar formuojama teismų praktika šiuo klausimu susiformavusi ar ne, ar ji turėtų būti keičiama. Keliami klausimai, su kokiomis teisinėmis vertybėmis viešoji tvarka yra susijusi, kokios žmogaus teisės ir laisvės patenka į šią sąvoką, ar ekonominės, socialinės užsienio teismo sprendimo sukeltos pasekmės gali būti viešosios tvarkos taikymo pagrindas.

Taigi šio straipsnio objektas – viešosios tvarkos, kaip užsienio teismų sprendimų nepripažinimo pagrindo taikymo Lietuvos Respublikos teismų praktikoje, analizė. Šiam tikslui pasiekti keliami uždaviniai: i) aptarti viešąją tvarką kaip užsienio teismų sprendimų nepripažinimo pagrindą; ii) įvertinti viešosios tvarkos kaip atsisakymo pripažinti užsienio valstybės teismo sprendimą pagrindo reglamentavimą Lietuvos Respublikos ir užsienio valstybių tarptautinėse sutartyse ir jo taikymą; iii) nustatyti, kokiais konkrečiais atvejais viešosios tvarkos išlyga yra dažniausiai taikoma ir kokia praktika formuojama atskiruose teisiniuose santykiuose.

Šiame straipsnyje atliekamo tyrimo aktualumą atskleidžia šios srities teisės doktrinos darbų (ypač konkrečios teismų praktikos analizės) Lietuvoje stoka ir gana dažni viešosios tvarkos taikymo atvejai teismų praktikoje. Viešosios tvarkos išlygos taikymo problematika analizuota A. Urbono², D. Liakopoulou³, L. Gumuliauskienės⁴, M. Bro-

1 Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 810 straipsnio 1 dalies 5 punktas.

2 Andrius Urbanas, „Teismo sprendimo bankroto byloje pripažinimas kitoje Europos Sąjungos šalyje narėje“, *Jurisprudencija* 9, 99 (2007): 70–76.

3 Dimitris Liakopoulos, „Recognition and Enforcement of Foreign Judgments in Accordance with Turkish International Private Law“, *International Comparative Jurisprudence* 4, 2 (2018): 117–148, <https://doi.org/10.13165/j.icj.2018.12.005>.

4 Laura Gumuliauskienė, „Užsienio teismų sprendimų pripažinimas ir vykdymas civiliniame procese“ (Daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2008).

no⁵ ir A. Kiseliauskaitės⁶ darbuose. A. Urbono viešosios tvarkos išlygos taikymo analizė atlikta išimtinai bankroto teisinių santykių srityje Europos Sąjungos ribose. D. Liakopouluso viešosios tvarkos išlyga nagrinėta lyginamuoju aspektu su Turkijos teisėje įtvirtinta viešąja tvarka. Autorių M. Brono ir A. Kiseliauskaitės darbuose viešoji tvarka nagrinėta atitinkamai arbitražo ir konkurencijos teisės bei Briuselis I reglamento, reglamentuojančio Europos Sąjungos valstybių narių sprendimų pripažinimo ir leidimo vykdyti klausimus, taikymo srityse.

Straipsnyje taikyti įprasti tokiems tyrimams metodai: lyginamasis, sisteminės analizės, loginis, apibendrinimo. Šiais metodais įvertinama viešosios tvarkos išlygos reikšmė ir turinys užsienio teismų sprendimų pripažinimo procese bei daromos apibendrinamosios išvados dėl formuojamos teismų praktikos šioje srityje.

1. Viešoji tvarka kaip užsienio teismų sprendimų nepripažinimo pagrindas

Užsienio valstybės teismo sprendimo pripažinimas ir leidimas vykdyti reiškia tai, kad jo galia išplečiama iš kilmės valstybės į pripažįstančiąją valstybę, kurioje jis įgyja *res judicata* (galutinis teismo sprendimas) ir prejudicinę galią. Sprendimas, kuris yra pripažįstamas ir leidžiamas vykdyti, pripažinusioje valstybėje tampa vykdytinas, t. y. turi būti vykdomas vykdymo vietos valstybės teisės aktuose nustatyta tvarka – tokiomis pačiomis sąlygomis, kaip vykdymo valstybėje priimtas teismo procesinis sprendimas⁷.

Užsienio teismų praktikoje pripažįstama, kad sprendimas gali būti nepripažįstamas remiantis viešosios tvarkos išlyga tik jei jo vykdymas aiškiai pažeistų visuomenės pasitikėjimą teisingumo vykdymo srityje ar asmens teisių apsaugą⁸. Būtent Jungtinių Amerikos Valstijų (toliau – JAV) Aukščiausiojo teismo 1895 metais nagrinėta byla *Hilton v. Guyot* buvo viena pirmųjų, kurioje buvo vertinama užsienio valstybės teismo sprendimo atitiktis tiek pripažįstančiosios valstybės teisei, tiek viešajai tvarkai⁹. Šioje byloje aiškindamas pagarbos principą teismas suformavo reikalavimus, kuriuos turi atitikti prašomas pripažinti užsienio teismo sprendimas: i) užsienio valstybės teismas turėjo jurisdikciją nagrinėti ginčą; ii) buvo užtikrintas tinkamas ir sąžiningas teismo procesas; iii) prašomas pripažinti sprendimas neprieštarauja

5 Michail Bron, „Viešosios tvarkos kategorija kaip arbitražą ir konkurencijos teisę siejantis veiksnys“, *Teisė* (2008): 122–131, <https://doi.org/10.15388/Teise.2008.0.319>.

6 Agnė Kiseliauskaitė, „The Concept of “Public Policy” under “Brussels I” Regulation“, *Teisė* (2017): 108–126, <https://doi.org/10.15388/Teise.2017.102.10521>.

7 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-345-916/2019“.

8 „JAV Trečiosios apygardos apeliacinio teismo 1971 m. gruodžio 20 d. sprendimas byloje *Somportex Limited v. Philadelphia Chewing Gum Corp.*“, 453 F.2d 435, 13 A.L.R. Fed. 194, United Settlement, žiūrėta 2020 m. kovo 2 d., <http://www.uniset.ca/other/css/453F2d435.html>.

9 „JAV Aukščiausiojo teismo 1895 birželio 3 d. sprendimas byloje *Hilton v. Guyot*“, 159 U.S. 113. Justia U.S. Supreme Court, žiūrėta 2020 m. kovo 2 d., <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/159/113/>.

pripažįstančiosios valstybės viešajai tvarkai; iv) sprendimas priimtas be apgaulės¹⁰. Vėlesnėje JAV teismų praktikoje nurodoma, kad sprendimas gali būti nepripažintas, jei viešosios tvarkos pažeidimas yra nesuderinamas su pamatiniais padarumo ir teisingumo principais (angl. *repugnant to fundamental principles of what is decent and just*)¹¹. Vien užsienio valstybės ir valstybės, kurioje prašoma pripažinti sprendimą, skirtumai nėra pagrindas nepripažinti sprendimo¹².

Lietuvos Respublikoje užsienio valstybių teismų, išskyrus Europos Sąjungos valstybių narių teismus, sprendimų pripažinimo tvarka reglamentuojama Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – CPK) 809-812 straipsniuose, o tokių sprendimų vykdymas – CPK 813-815 straipsniuose. Procedūra, kurios metu pripažįstama ir leidžiama vykdyti užsienio teismo sprendimą, yra formali, skirta patikrinti išimtinai užsienio teismo sprendimo nepripažinimo pagrindus ir sudaro tik teisinės prielaidas atitinkamą užsienio teismo sprendimą priverstinai vykdyti Lietuvos Respublikos teritorijoje¹³.

Pagrindinis Europos Sąjungos valstybių narių teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo klausimus civilinėse ir komercinėse bylose reglamentuojantis aktas yra Briuselis Ibis reglamentas¹⁴, kuris panaikino iki tol taikytą egzekvatūros procedūrą ir įtvirtino laisvo sprendimų judėjimo principą. Todėl vienoje valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas civilinėse bylose turėtų būti pripažintas visose valstybėse narėse, netaikant jokios specialios pripažinimo ir leidimo vykdyti procedūros¹⁵. Kita vertus, tam tikrais atvejais kai kuriuos Europos Sąjungos valstybėse narėse priimtus teismų sprendimus reikia pripažinti, t. y. kai tai nustatyta specifinius teisinius santykius reglamentuojančiuose Europos Sąjungos teisės aktuose.

Tais atvejais, kai sprendžiama ne dėl Europos Sąjungos valstybėse narėse priimto teismų sprendimo pripažinimo, taikomos Lietuvos Respublikos ir atitinkamos užsienio valstybės (-ių) dvišalės ar daugiašalės sutartys, jei tokios yra sudarytos. Paprastai tarptautinės sutartys dėl teisinės pagalbos grindžiamos susitariančių valstybių tarpusavio pasitikėjimo ir abipusiškumo principais, kurių pagrindu nustatomas supaprastintas kitos valstybės institucijų priimtų sprendimų pripažinimo režimas, palyginti su

10 Vesna Ladic ir Steven Stuij, *International Dispute Resolution. Selected Issues in International Litigation and Arbitration* (Springer, 2018): 71-72.

11 „JAV Vienuoliktosios apygardos apeliacinio teismo 1994 m. birželio 29 d. sprendimas byloje *Turner Entertainment Co. v. Degeto Film GmbH*“, 25 F.3d 1512, Casetext, žiūrėta 2020 m. kovo 2 d., <https://casetext.com/case/turner-entertainment-co-v-degeto-film-gmbh>.

12 „JAV Floridos apygardos teismo 2009 m. spalio 20 d. sprendimas byloje *Osorio v. Dole Food Co.*“, 665 F.Supp.2d 1307, Casetext, žiūrėta 2020 m. kovo 2 d., <https://casetext.com/case/osorio-v-dole-food-co>.

13 „Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. gegužės 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-40-823/2018“.

14 „2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo“, *OJ L 351* (20.12.2012), 1–32.

15 *Ibid*, preambulės 26 punktą, 36 straipsnio 1 dalis.

nacionalinėmis tarptautinio civilinio proceso nuostatomis¹⁶. Tačiau jei tarp Lietuvos Respublikos ir konkrečios užsienio valstybės nėra sudaryta tarptautinė sutartis, reglamentuojanti teismų sprendimų pripažinimo ir leidimo vykdyti klausimus, tokiam procesui taikomos CPK normos.¹⁷

Iš esmės daugelio valstybių nacionalinėje teisėje nustatyta, kad užsienio valstybės teismo sprendimas nepripažįstamas, jei jis pažeidžia valstybės, į kurią kreipiamasi, viešąją tvarką¹⁸. Viešoji tvarka yra vienas pagrindinių tarptautinėje ir nacionalinėje teisėje nustatytų pagrindų, dėl kurio užsienio teismo sprendimas gali būti nepripažintas. Viešosios tvarkos išlyga nustatyta Europos Sąjungos civilinį procesą reglamentuojančiuose teisės aktuose: Briuselis Ibis reglamento 45 straipsnio 1 dalies 1 punkte, Briuselis IIbis reglamento¹⁹ 22 straipsnio a punkte, 23 straipsnio 2 a punkte, Iš laikymo reglamento²⁰ 24 straipsnio a punkte, Europinio sąskaitos blokavimo įsakymo procedūros reglamento²¹ 34 straipsnio 2 dalyje, taip pat Nemokumo bylų reglamento²² 33 straipsnyje. Pavyzdžiui, aiškinant minėtą Nemokumo bylų reglamento nuostatą pažymima, kad ji siejama su pamatiniais teisinės sistemos principais (angl. *fundamental principles of a legal system*)²³. Viešosios tvarkos pagrindas gali būti siejamas su valstybių narių vidaus teise ar bendraisiais Europos Sąjungos teisės principais, pavyzdžiui, draudimu diskriminuoti dėl pilietybės²⁴. Tačiau Europos Sąjungos teisė visuose šiuose teisės aktuose nenustato viešosios tvarkos išlygos turinio.

Užsienio teismo sprendimo pripažinimas yra teisminis procesas, todėl jam, kaip ir įprastam teismo procesui, taikomos ir Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) nuostatos. Nors Konvencija nenustato konkrečių užsienio teismo sprendimų pripažinimo kriterijų ir reikalavimų, tam tikros viešosios tvarkos išlygos taikymo gairės pateikiamos Europos Žmogaus Teisių

16 „Lietuvos apeliacinio teismo 2017 m. vasario 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-12-381/2017“.

17 „Lietuvos apeliacinio teismo 2018 m. sausio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-15-370/2018“.

18 Peter Hay, *Advanced Introduction to Private International Law and Procedure* (Edward Elgar Publishing, 2018): 104.

19 „2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinantį Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000“, *OJ L* 338 (23.12.2003), 1–29.

20 „2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 4/2009 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo bei bendradarbiavimo išlaikymo prievolių srityje“, *OJ L* 7 (10.1.2009), 1–79.

21 „2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 655/2014, kuriuo nustatoma europinio sąskaitos blokavimo įsakymo procedūra, siekiant palengvinti tarpvalstybinį skolų išieškojimą civilinėse ir komercinėse bylose“, *OJ L* 189 (27.6.2014), 59–92.

22 „2015 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2015/848 dėl nemokumo bylų“, *OJ L* 141 (5.6.2015), 19–72.

23 Reinhard Bork ir Kristin van Zwieten, *Commentary on the European Insolvency Regulation* (Oxford University Press, 2006), 387.

24 *Ibid.*, 389.

Teismo (toliau – EŽTT) praktikoje. Pavyzdžiui, byloje *Négrépontis-Giannisis prieš Graikiją*²⁵ teismas pripažino pareigą pripažinti užsienio teismo sprendimą (šėimos teisės srityje) pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį. Ši byla buvo susijusi su neteisėtu Graikijos institucijų atsakymu pripažinti užsienio valstybės teismo sprendimą. Nustatyta, kad siekiant pripažinti ir vykdyti užsienio teismo sprendimą pagal Graikijos teisę, turėjo būti nustatytos kelios sąlygos. Viena šių sąlygų buvo tokia, kad užsienio teismo sprendimas negali pažeisti Graikijos viešosios tvarkos. EŽTT nustatė, kad sąvoka viešoji tvarka negali būti aiškinama neteisėtai ir neproporcingai (pranc. *manière arbitraire et disproportionnée*)²⁶. Taigi, viešosios tvarkos išlyga negali neproporcingai apspunkinti asmenų teisės pripažinti užsienio valstybės teismo sprendimą.

Lietuvos teismų praktikoje pripažįstama, kad viešosios tvarkos nuostata gali būti remiamasi, kai užsienio teismo sprendimo pripažinimas ar leidimas vykdyti Lietuvos Respublikoje būtų nesuderinamas su jos teisine sistema bei keltų pavojų pagrindiniams teisės principams. Tokiais atvejais pavojus turi kilti dėl teisės normos, laikomos esmine valstybės teisinėje sistemoje, kurioje keliamas užsienio teismo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti klausimas, arba teisės, laikomos pagrindine toje teisinėje sistemoje, akivaizdaus pažeidimo²⁷. Vis dėlto pripažįstama, kad viešoji tvarka turi būti aiškinama siaurai²⁸. Sąvoka „viešoji tvarka“ aiškinama kaip tarptautinė viešoji tvarka, apimanti fundamentalius sąžiningo proceso principus, taip pat imperatyviasias teisės normas, įtvirtinančias pagrindinius ir visuotinai pripažintus teisės principus²⁹. Dėl to ne bet koks prieštaravimas (net ir imperatyviosioms Lietuvos Respublikos teisės normoms) gali būti pakankamas pagrindas atsakyti pripažinti užsienio valstybės teismo sprendimą. Viešosios tvarkos pažeidimu pripažįstami atvejai, kai nustatoma, kad užsienio valstybės teismo sprendimo pripažinimas ir vykdymas prieštarautų Lietuvos Respublikos Konstitucijos (toliau – Konstitucija) įtvirtintiems pagrindiniams teisės principams ir moralės normoms, pripažįstamiems tarptautiniu mastu³⁰. Viešosios tvarkos tikslas yra apsaugoti pagrindinius, gyvybiškai svarbius valstybės, visuomenės interesus, t. y. viešosios tvarkos sąvoka apima pagrindinius principus, kuriais grindžiama valstybės teisinė sistema, valstybės ir visuomenės funkcionavimas³¹.

25 „Europos Žmogaus Teisių Teismo 2011 m. gegužės 11 d. sprendimas byloje *Négrépontis-Giannisis prieš Graikiją*“, pareiškimo Nr. 56759/08.

26 *Ibid.*, para. 90.

27 „Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. liepos 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-49/2013“.

28 „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2015 m. liepos 16 d. sprendimas byloje C-681/13“, para. 41, InfoCuria case-law, žiūrėta 2020 m. kovo 2 d., <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=C-681/13>.

29 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-612/2004“, „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. kovo 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-179/2006“.

30 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-443/2008“.

31 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. liepos 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-434/2006“, „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-443/2008“.

Taigi, viešoji tvarka turi būti aiškinama siauriau nei nacionalinė viešoji tvarka ir apimti tarptautinėje praktikoje priimtus imperatyvius standartus bei principus. Tokiais viešosios tvarkos pažeidimais gali būti pripažįstami atvejai, kai nustatoma, jog užsienio valstybės teismo sprendimo pripažinimas ir vykdymas prieštarautų Konstitucijoje įtvirtintiems, tarptautiniu lygiu pripažįstamiems pagrindiniams teisės principams ir moralės normoms³².

Viešosios tvarkos išlyga siejama tik su užsienio teismo sprendimo pripažinimo poveikiu Lietuvos, bet ne užsienio valstybės viešajai tvarkai. Vienoje byloje suinteresuotas asmuo argumentavo, kad prašomu pripažinti sprendimu išspręsti Lietuvos Respublikos teismų išimtinai kompetencijai priskirtini klausimai, todėl prašomas pripažinti teismo sprendimas prieštarauja viešajai tvarkai, nes jis priimtas teismo, kuris neturėjo kompetencijos spręsti ginčo, be to, įvirtina nepagrįstą pareiškėjo praturtėjimą. Atmesdamas šiuos argumentus teismas nurodė, kad vertinant nurodytų argumentų pagrįstumą suinteresuotam asmeniui, visų pirma išaiškinama, kad sprendžiant užsienio valstybės teismo sprendimo pripažinimo klausimą, atitikimas Lietuvos Respublikos viešajai tvarkai tikrinamas tik analizuojant pripažinto ir leisto vykdyti užsienio teismo sprendimo pasekmių įtaką Lietuvos Respublikos viešajai tvarkai³³.

Apibendrintai galima teigti, kad viešoji tvarka yra siejama su pamatiniais teisės ir teisingumo principais. Siauras viešosios tvarkos aiškinimas grindžiamas siekiu užtikrinti užsienio teismų sprendimų pripažinimo ir vykdymo procesų veiksmingumą, šalių lygiateisiškumą, t. y. kad, remiantis viešosios tvarkos išlyga, būtų atsisakoma pripažinti tokius užsienio teismų priimtus sprendimus, kurie būtų nesuderinami su fundamentaliomis tarptautiniu lygiu ir Konstitucijoje įtvirtintomis teisės bei moralės normomis, paneigtą valstybės suverenitetą ir pan.

2. Viešosios tvarkos išlygos Lietuvos Respublikos ir užsienio valstybių tarptautinėse sutartyse

Viešosios tvarkos išlyga gali būti nustatyta Lietuvos Respublikos sudarytose tarptautinėse sutartyse. Lietuvos su kitomis valstybėmis sudarytose tarptautinėse sutartyje pastebimas pozityvusis ir negatyvusis užsienio valstybių teismų sprendimų pripažinimo modeliai. Negatyviuoju užsienio valstybių teismų sprendimų pripažinimo modeliu laikytinas toks procesas, kurio metu turi būti pagrindžiama, jog nėra atsisakymo pripažinti užsienio valstybės teismo sprendimą pagrindų. Pozityvusis modelis grindžiamas tuo, kad užsienio valstybių teismų priimti sprendimai pripažįstami tik tada, kai jie atitinka tarptautinėse sutartyse nustatytas *pripažinimo* sąlygas.

32 „Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. balandžio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-40/2013“.

33 „Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. vasario 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-18-943/2020“.

Pozityviajam modeliui priskirtinas Lietuvos Respublikos ir Turkijos Respublikos sutartyje dėl teisinės pagalbos³⁴ reglamentuojamas užsienio valstybių teismų sprendimų pripažinimo ir leidimo vykdyti institutas. Šioje sutartyje vienas iš sprendimo pripažinimo reikalavimų yra tai, kad toks sprendimas neprieštarautų susitariančiosios šalies, kurios prašoma sprendimą pripažinti ir vykdyti, pagrindiniams teisės principams, viešajai tvarkai ar moralei. Tačiau Lietuvos teismų praktikoje šioje sutartyje įtvirtintas minėtas reikalavimas nėra nagrinėtas, todėl nėra atskleistos jo taikymo sąlygos.

Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos 1992 m. liepos 21 d. sutarties „Dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose“ 18 straipsnyje įtvirtinta galimybė susitariančiajai valstybei neteikti teisinės pagalbos, jeigu jos teikimas prieštarauja pagrindiniams susitariančiosios valstybės, kurios prašoma teikti teisinę pagalbą, įstatymų principams. Praktikoje pripažinta, kad ši nuostata taikoma sprendžiant užsienio valstybių teismų sprendimų pripažinimo ir leidimo vykdyti klausimus, savo tikslais ir turiniu atitinka kituose Lietuvos Respublikoje galiojančiuose nacionaliniuose ir tarptautiniuose teisės aktuose nustatytą užsienio valstybės teismo sprendimo nepripažinimo pagrindą, kai prašomas pripažinti ir leisti vykdyti užsienio valstybės teismo sprendimas (jo dalis) prieštarauja viešajai tvarkai³⁵.

Šis aiškinimas grindžiamas aplinkybe, kad Lietuvos Respublikos sudarytos tarptautinės sutartys dėl teisinės pagalbos reglamentuoja gerokai platesnį teisinių santykių spektrą (jomis sureguliuojama teismų kompetencija, atleidimas nuo teismo išlaidų, išdavimas dokumentų apie asmeninę, šeimos, turtinę padėtį, teisnumas ir veiksnumas, pripažinimas neveiksnium, pripažinimas nežinia kur esančiu, paskelbimas mirusiu ir mirties fakto nustatymas, santuokos sudarymas, sutuoktinių asmeniniai ir turtiniai santykiai, santuokos nutraukimas ir pripažinimas negaliojančia, tėvų ir vaikų tarpusavio teisiniai santykiai, įvaikinimas, globa ir rūpyba, turtiniai teisiniai santykiai, paveldėjimas, teisingumo įstaigų sprendimų pripažinimas ir vykdymas, teisinė pagalba baudžiamosiose bylose ir kt.) nei atitinkami Europos Sąjungos reglamentai, skirti sureguliuoti jurisdikcijos ir teismų sprendimų pripažinimo klausimus tam tikroje srityje (pavyzdžiui, civilinės ir komercinės bylos, prievolės dėl išlaikymo ir kt.). Todėl tarptautinių dvišalių sutarčių bendrojoje dalyje įtvirtintus pagrindą atsisakyti teikti teisinę pagalbą tais atvejais, kai tai prieštarauja svarbiausiems susitariančiosios valstybės, kurios prašoma suteikti teisinę pagalbą, įstatymų principams (viešajai tvarkai), minėtas pagrindas nebuvo dubliuojamas šių tarptautinių sutarčių straipsniuose, kuriuose numatyti nepripažinimo pagrindai. Tai paaiškina, kodėl vienuolikoje Lietuvos Respublikos su kitomis valstybėmis sudarytų dvišalių ir vienoje trišalėje tarptautinėje sutartyje dėl teisinės pagalbos tarp užsienio valstybių teismų sprendimų nepripažinimo pagrindų, nėra aiškiai nurodomo viešosios tvarkos, kaip atsisakymo pripažinti ir leisti vykdyti sprendimą, pagrindo. Kyla klausimų, ar toks

34 „Lietuvos Respublikos ir Turkijos Respublikos teisinio ir teismo bendradarbiavimo komercinėse ir civilinėse bylose sutartis“, *Valstybės žinios*, 1996 m. vasario 28 d., Nr. 18-464.

35 „Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. gruodžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-75/2013“.

atsisakymo suteikti teisinę pagalbą pagrindų aiškinimas, kaip apimantis užsienio valstybių teismų sprendimų nepripažinimą dėl prieštaravimo pripažįstančiosios valstybės viešajai tvarkai, yra pagrįstas tarptautinių sutarčių tikslais bei atspindi tikrąją susitariančiųjų valstybių valią.

Tik Lietuvos Respublikos ir Kinijos Liaudies Respublikos sutartyje dėl teisinės pagalbos³⁶ nurodoma, kad susitariančių valstybių teismų priimtus sprendimus, be kita ko, gali būti atsisakoma pripažinti ir vykdyti tarptautinės sutarties 9 straipsnyje, reglamentuojančiame atsisakymo teikti teisinę pagalbą, nustatytais pagrindais. Tai reiškia, kad teisinę pagalbą suteikti gali būti atsisakoma, jeigu prašymą gavusi šalis mano, kad prašymo vykdymas gali pakenkti jos suverenitetui, saugumui, viešajai tvarkai ar pagrindiniams interesams.

Tai, kad tam tikrose Lietuvos Respublikos su kitomis valstybėmis sudarytose tarptautinėse sutartyse aiškiai nurodoma viešoji tvarka, kaip sprendimo nepripažinimo pagrindas, o kitose ne, kelia klausimų dėl atsisakymo teikti teisinę pagalbą aiškinimo ir taikymo. Be to, yra daug tarptautinių sutarčių, sudarytų daugiau kaip prieš du dešimtmečius, tad kyla poreikis jas peržiūrėti, aiškiau reglamentuojant tam tikrus šiai dienai aktualius klausimus ir aiškiai įtvirtinti viešosios tvarkos kaip sprendimų nepripažinimo pagrindą.

3. Viešosios tvarkos išlygos taikymas atskiruose teisiniuose santykiuose

Minėta, kad viešosios tvarkos išlygos taikymas nėra išsamiai apibrėžtas ir jos aiškinimas bei taikymas yra bylą nagrinėjančio teismo diskrecija. Sistemškai analizuojant atvejus, kai Lietuvos Respublikos teismuose buvo ginčijamas užsienio valstybių teismų pripažinimas, remiantis viešosios tvarkos išlyga, galima išvelgti tam tikrų šios išlygos taikymo tendencijų atskirose teisinių santykių srityse ir padaryti apibendrinančias išvadas.

Vienoje byloje Lietuvos apeliacinis teismas pripažino, kad sąžiningumo principas yra tarptautinės ir Lietuvos Respublikos teisės viešosios tvarkos dalis³⁷. Aiškindamas Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 1.2 ir 1.5 straipsnių nuostatas ir vienos iš šalių nepagrįsto praturtėjimo (lupikavimo) institutą, teismas pripažino, kad šių principų pagrindu yra nustatomos esminės ūkinės-komercinės veiklos gairės Lietuvos Respublikoje ir jų pagrindu susiklostantys civiliniai teisiniai santykiai tiesiogiai veikia valstybėje sudarytas verslo sąlygas vidaus ir užsienio subjektams, jos investicinių ir komercinių patrauklumą: *Iš minėtų teisės principų išplaukiantis sąžiningos verslo praktikos ir skaidrios verslo aplinkos kūrimo ir vystymo siekis yra nesuderinami su lupikavimu, kuris atsiranda sutarties šalims, pasinaudojusioms teise nustatyti savo teises*

36 „Lietuvos Respublikos ir Kinijos Liaudies Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos civilinėse ir baudžiamosiose bylose“, *Valstybės žinios*, 2001 m. rugpjūčio 31 d., Nr. 75-2642.

37 „Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. gruodžio 10 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2T-75/2013“.

ir pareigas, nustatant neproporcingo ir neprotingo dydžio netesybas, neturinčias nieko bendro su jų paskirtimi³⁸.

Kaip atskira bylų kategorija, kurioje keliamas klausimas dėl viešosios tvarkos taikymo, gali būti išskirti ginčai dėl užsienio teismo sprendimu priteistų per didelių netesybų (delspinigių) dydžio. Netesybos yra įstatymų, sutarties ar teismo nustatyta pinigų suma, kurią skolininkas privalo sumokėti kreditoriui, jei prievolė neįvykdyta ar netinkamai įvykdyta (bauda, delspinigiai). Netesybos yra tiek prievolės įvykdymo užtikrinimo būdas, tiek sutartinės civilinės atsakomybės forma. Tačiau jos negali leisti nukentėjusiajai šaliai piktnaudžiauti savo teisėmis ir nepagrįstai praturtėti kitos šalies sąskaita. Per didelės netesybos gali būti laikomos viešosios tvarkos pažeidimu, tačiau šis klausimas turi būti sprendžiamas atsižvelgiant į reikšmingas konkrečios bylos aplinkybes³⁹. Spręsdamas klausimą dėl numatytos baudos dydžio atitikimo viešajai tvarkai, teismas privalo gerbti sutarčių laisvės principą bei šalių valią ir vertinti aplinkybes, susijusias su sutarties sudarymu, sąžiningumo aspektu, t. y. ar nebuvo piktnaudžiuojama vienos iš šalių silpnumu, nepažeistas dispozityvumo principas, kiti viešosios tvarkos reikalavimai, bei patį baudos dydį, lyginant su užtikrinamos sutarties verte⁴⁰.

Vienoje byloje kilo klausimas, ar viešajai tvarkai neprieštarauja užsienio teismo sprendimu nustatytas netesybų dydis (teismas pardavėjo (pareiškėjo) naudai iš pirkėjo (suinteresuoto asmens) priteisė 8 092 EUR skolos, 84 000 EUR baudinių netesybų ir 41 248,03 RUB bylinėjimosi išlaidų)⁴¹. LAPT, spręsdamas dėl viešosios tvarkos taikymo, konstatavo, kad atsižvelgiant į ribotą prašymų dėl užsienio valstybės teismo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti nagrinėjimą, teismas paprastai negali spręsti, koks ginčo šalių nustatytas netesybų dydis galėtų atitikti protingumo kriterijų. Tačiau teismas sprendė, kad vien aplinkybė, jog ginčo šalys sutartimi nustatė neproporcingo dydžio netesybas, nėra pagrindas nepripažinti užsienio valstybės teismo sprendimo netesybų priteisimo dalyje visu mastu ir pripažino, kad tai prieštarautų Lietuvos Respublikos privatinėje teisėje įtvirtintam prievolių tinkamo vykdymo principui, neatitiktų teisingumo principo, nes kreditorius bet kuriuo atveju patiria nuostolių, skolininkui neteisėtai naudojantis jo pinigais⁴².

Kitoje byloje pateiktas prašymas pripažinti ir leisti vykdyti teismo sprendimu nuspręstą išieškoti pareiškėjos naudai 940 258 USD (JAV dolerių) skolą, 0,02 procentų dydžio delspinigius, apskaičiuotus 660 000 USD sumai⁴³. Suinteresuotas asmuo prašė nepripažinti sprendimo, nurodydamas, kad pagrindą atsisakyti pripažinti ir leisti

38 „Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. gruodžio 10 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2T-75/2013“.

39 „Lietuvos apeliacinio teismo 2008 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-11/2008“.

40 „Lietuvos apeliacinio teismo 2008 m. balandžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-11/2008“.

41 „Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. gruodžio 10 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2T-75/2013“.

42 *Ibid.*

43 „Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-92-943/2019“.

vykdyti teismo sprendimą sudaro ir tos aplinkybės, kad prašomas pripažinti teismo sprendimas yra nemotyvuotas, prašomų priteisti delspinigių suma yra 11,5 karto didesnė už leidžiamą pagal CK nuostatas, be to, pripažinus ir leidus vykdyti teismo sprendimą, būtų įtvirtintas nepagrįstas pareiškėjos praturtėjimas. Teismas suinteresuoto asmens prašymą nepripažinti sprendimo atmetė ir nurodė, kad svarbi aplinkybė yra ta, jog delspinigių dydis buvo nustatytas šalių susitarimu, sutartis buvo sudaryta tarp verslo subjektų, kurie, sudarydami sandorius, gali laisva valia susitarti dėl atsakomybės už sutartinių prievolių nevykdymą pobūdžio ir dydžio, o toks jų susitarimas turi būti gerbiamas. Teismo nuomone, šalių sutartimi, kurios pagrindu priimtas prašomas pripažinti ir leisti vykdyti sprendimas, nustatyta delspinigių norma (0,02 procento) negali būti vertinama kaip lupikiška ir prieštaraujanti viešajai tvarkai⁴⁴.

Dar vienoje byloje teismas pripažino, kad užsienio teismo sprendimu priteistas netesybų dydis (delspinigiai už prievolės vykdymo termino praleidimą 10 kalendorinių dienų – 200 proc. prekių kainos, t. y. 240 000 EUR, ir bauda 60 000 EUR, praleidus prievolės vykdymo terminą 10 kalendorinių dienų) yra ne kompensacinis, bet baudinis, todėl toks sprendimas pažeistų Lietuvos Respublikos viešąją tvarką ir reikštų lupikavimą⁴⁵.

Kita bylų kategorija, minėtina analizuojant viešosios tvarkos išlygos taikymą, yra susijusi su teisės į privatų (šeimos) gyvenimą apsaugos ir geriausių vaiko interesų užtikrinimu. Iš esmės, pripažįstama, kad viešoji tvarka siejama ir su geriausių vaiko interesų apsauga. Konstitucija saugo pagrindines vaiko kaip žmogaus teises į gyvybę, sveikatą, laisvę, asmens neliečiamybę, teisę į normalų fizinį, protinį, dvasinį, dorovinį, socialinį vystymąsi, teisę į mokslą ir kitas teises. Konstitucijos 39 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta, kad nepilnamečius vaikus gina įstatymas. Pagal CK 3.177 straipsnį teismas, nagrinėdamas ginčus dėl vaikų, privalo išklausti vaiką, sugebantį išreikšti savo pažiūras, ir išsiaiškinti vaiko norus.

Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme įtvirtinti geriausių vaiko interesų prioriteto (4 straipsnio 1 punktą), vaiko nuomonės išklauso ir vaiko dalyvavimo užtikrinimo (4 straipsnio 4 punktą). Šių principų dėl vaiko teisėtų interesų apsaugos ir vaiko nuomonės išklauso su jo teisėmis susijusiuose ginčiuose nuosekliai laikomasi Lietuvos teismų praktikoje⁴⁶.

Teismas, nagrinėjantis tokio pobūdžio bylas, turi pareigą užtikrinti, kad bylos, susijusios su vaikų teisėmis ir teisėtai interesais, nebūtų nagrinėjamos formaliai, bet

44 „Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-92-943/2019“.

45 „Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. gruodžio 10 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2T-75/2013“.

46 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. vasario 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-114/2013“; „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. balandžio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-255/2013“; „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. balandžio 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-269/2013“; „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. balandžio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-202/2014“; „Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. liepos 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-49/2013“.

atsižvelgiant į geriausių vaiko interesų apsaugos principą, taip pat tokio pobūdžio bylose kylančių procesinių teisinių klausimų išnagrinėjimą. Taigi visi tokio pobūdžio bylose kompetentingų institucijų priimami sprendimai turi būti suderinti su geriausiaisiais vaiko interesais, kurie nustatomi atsižvelgiant į vaiko poreikius⁴⁷.

Vienoje byloje asmuo teigė, kad užsienio teismo nurodymo pripažinimas ir leidimas jį vykdyti Lietuvos Respublikoje sukels teises pasekmes, kurios iš esmės pažeis pamatines Konstitucijos ir įstatymų garantuojamas vaikų teises, kadangi JAV nepilnamečiai vaikai neturi sveikatos draudimo, gyvenamajame name jiems nesudarytos tinkamos ir saugios gyvenimo sąlygos, pareiškėja finansiškai nepajėgi išlaikyti vaikų, be to, jai baigus studijas, vaikai JAV liks be teisinio statuso⁴⁸. Teismas tokį prašymą atmetė, nurodydamas, kad byloje nebuvo duomenų, rodančių galimus vaiko interesų pažeidimus. Teismas pripažino, kad nepilnamečių vaikų teisės į sveikatos paslaugas tinkamas įgyvendinimas negali būti tiesiogiai siejamas vien su nuolatinių JAV sveikatos draudimo dokumentų (ne)turėjimu, kadangi, šeimai gyvenant JAV, buvo laikomasi kitokios praktikos. Be to, byloje nėra jokių įrodymų, patvirtinančių, kad sveikatos paslaugų vaikams teikimas pagal poreikį neatitinka jų interesų, yra žalingas⁴⁹. Taip pat teismas nustatė, kad nėra teisiškai reikšmingos aplinkybės, kokiam laikotarpiui sudarytas nepilnamečių vaikų draudimas bei to, kokio pobūdžio paslaugos vaikams gali būti teikiamos nesant byloje objektyvių duomenų apie netinkamą nepilnamečių vaikų teisės į sveikatos paslaugas įgyvendinimą ir nepilnamečiams sukeltas neigiamas pasekmes⁵⁰.

Kitoje byloje LAPt buvo pateiktas prašymas pripažinti ir leisti vykdyti Baltarusijos Respublikos teismo sprendimą, kuriuo teismas nutarė nepilnamečių vaiką perduoti auklėti tėvui⁵¹. Teismas, įvertinęs Konvencijos 8 straipsnio taikymą ir EŽTT formuojamą praktiką, pripažino, kad vaiko, sugėbančio suformuluoti savo pažiūras, teisė būti išklaustytam turi būti suprantama kaip valstybės pozityvioji pareiga įvertinti vaiko gebėjimą suformuluoti nepriklausomą nuomonę plačiausia įmanoma apimtimi. Tai reiškia, kad, sprendžiant su vaiko geriausiaisiais interesais susijusius klausimus, negalima pradėti nuo prezumpcijos, kad vaikas nepajėgus išreikšti savo pažiūrų, priešingai, valstybė turėtų preziumuoti, kad vaikas geba išreikšti savo nuomonę ir pripažinti jo teisę ją pareikšti. Tarptautiniuose dokumentuose įtvirtintas vaiko nuomonės išklauskymas dėl su juo susijusių klausimų yra fundamentalus principas, tačiau neabsoliutus ir įgyvendinamas atsižvelgiant į vaiko brandos lygį. Todėl, sprendžiant Baltarusijos Respublikos teismo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti klausimą, būtina įvertinti, ar šis sprendimas buvo priimtas laikantis ankščiau paminėtų vaiko geriausių interesų ir vaiko teisės būti išklauskytam bei pareikšti savo norus principų, t. y. neprieštarauja tarptautiniam mastui

47 „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. kovo 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-92/2014“.

48 „Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2T-70-381/2016“.

49 *Ibid.*

50 *Ibid.*

51 „Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. gegužės 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-53-381/2015“.

pripažintiems, taip pat Lietuvos Respublikoje taikomiems fundamentaliems vaiko teisių apsaugos principams ir nepažeidžia vaiko teisių⁵².

Šioje byloje LAPT prašymą tenkino iš dalies ir atsisakė pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje Baltarusijos Respublikos teismo sprendimo dalį, kuria tenkin-tas priešieškiniis dėl nepilnamečio sūnaus perdavimo auklėti tėvui, kadangi nebuvo išklaustas vaikas: <...> *tam tikrais atvejais vaiko nuomonė gali prieštarauti jo intere-sams ir teismas, priimdamas sprendimą, šia nuomone gali motyvuotai nesivadovauti, tačiau tai negali būti priežastis apskritai nesvarstyti klausimo dėl vaiko nuomonės iš-klausymo. Nesant galimybės vaiko išklausti tiesiogiai, jo nuomonė gali būti sužinoma per atstovus arba, kaip yra nagrinėjamu atveju, jei vaikas, bylą nagrinėjant Baltaru-sijos Respublikoje, yra Lietuvos Respublikoje, Baltarusijos Respublikos teismas galėjo pasinaudoti Tarptautinės sutarties 3 straipsnyje įtvirtintu pavedimo suteikti teisinę pagalbą institutu, kuris apima įstatymuose numatytų procesinių veiksmų atlikimą, tame tarpe ir įrodymų surinkimą (Tarptautinės sutarties 7, 12 straipsniai)*⁵³.

Atitinkamai kitoje byloje LAPT atsisakė pripažinti užsienio teismo sprendimą dėl nepilnamečio vaiko gyvenamosios vietos nustatymo, kadangi vaiko gyvenamosios vietos nustatymo klausimas buvo sprendžiamas neišklausius vaiko nuomonės. Teis-mas pažymėjo, kad nepilnamečio vaiko teisė pareikšti savo nuomonę, kai sprendžia-mi su juo susiję klausimai, yra vienas iš pagrindinių vaiko teisių apsaugos principų, įtvirtintų tiek Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme, tiek tarptautinėse sutartyse, kurių dalyvės yra Lietuva ir Rusijos Federacija. Vaiko teisių apsauga yra konstituciškai svarbus tikslas, viešasis interesas, o rūpinimasis vaiko tei-sėmis yra traktuotinas kaip valstybės funkcija. Todėl toks vaiko teisių pažeidimas, kai jo gyvenamosios vietos nustatymo klausimas sprendžiamas neišklausius jo nuo-monės, nors, tikėtina, kad vaikas pagal savo amžių galėjo tokią nuomonę išsakyti, yra laikytinas pažeidžiančiu Konstitucijos bei kitų įstatymų įtvirtintą viešąją tvarką⁵⁴.

Apibendrinant analizuotą teismų praktiką, galima teigti, kad viešosios tvarkos apsauga siejamą su esminiais teisės principais ir žmogaus teisėmis. Autorių nuomo-ne, tokia formuojama teismų praktika yra pagrįsta, atitinka siauro viešosios tvarkos aiškinimo reikalavimus.

Išvados

1. Viešoji tvarka yra vienas užsienio teismo sprendimo nepripažinimo pagrindų, kuris turi būti aiškinamas siaurai. Toks viešosios tvarkos aiškinimas le-mia, kad nors užsienio teismo sprendimas neatitinka Lietuvos Respublikos teisinio reguliavimo, tai nėra pagrindas savaime taikyti šią išlygą. Viešosios

52 „Lietuvos apeliacinio teismo 2015 m. gegužės 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-53-381/2015“.

53 *Ibid.*

54 „Lietuvos apeliacinio teismo 2013 m. liepos 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2T-49/2013“.

- tvarkos taikymas siejamas su pamatinių teisinių vertybių apsauga, žmogaus teisėmis.
2. Nors Lietuvos Respublikos su užsienio valstybėmis sudarytose sutartyse, išskyrus su Kinijos Liaudies Respublika ir Turkijos Respublika, viešoji tvarka nėra aiškiai nurodoma kaip atsisakymo pripažinti ir leisti vykdyti užsienio valstybės teismo priimtą sprendimą pagrindas. Teismų praktikoje nurodoma, kad sutartyse įtvirtinti atsisakymo suteikti teisinę pagalbą pagrindai taip pat taikomi ir užsienio teismų sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti klausimams nagrinėti. Nepaisant to, kyla klausimų, ar toks aiškinimas atitinka susitariančių valstybių valią pasirašant tarptautines sutartis. Be to, tai rodo, kad prieš daugiau nei du dešimtmečius sudarytas tarptautines sutartis būtina peržiūrėti, aiškiai reglamentuojant tam tikrus šiai dienai aktualius klausimus, taip pat ir viešosios tvarkos taikymą užsienio teismų sprendimų pripažinimui ir leidimui vykdyti.
 3. Lietuvos teismų praktikoje viešoji tvarka suprantama kaip apimanti fundamentalias ir pamatines Konstitucijoje ir tarptautiniuose teisės aktuose įtvirtintas vertybes: privataus (šeimos) gyvenimo apsaugą, geriausių vaiko interesus, taip pat pamatinius sąžiningo teismo proceso principus. Viešoji tvarka siejama ir su pamatiniais privatinių teisių santykių principais, kuriais draudžiamas teisinio santykio dalyvio baudimas (lupikavimo taikymas). Taip pat viešoji tvarka negali būti aiškinama taip, kad paneigtų pareigą tinkamai ir sąžiningai vykdyti priimtas prievoles. Todėl teismai, taikydami viešosios tvarkos išlygą, privalo atsižvelgti į sutarčių laisvės principą bei šalių valią ir vertinti aplinkybes, susijusias su sutarties sudarymu.

VIOLETION OF PUBLIC ORDER AS A GROUND FOR NON-RECOGNITION OF FOREIGN COURT JUDGMENTS IN LITHUANIAN CASE LAW

Mykolas Kirkutis

Mykolas Romeris University, Lithuania

Remigijus Jokubauskas

Mykolas Romeris University, Lithuania

Abstract. *This article analyzes public order as a ground for the non-recognition of foreign court judgments in the case-law of Lithuanian courts. Violation of public order is often used by the parties to challenge the recognition of foreign court judgments.*

Firstly, the authors seek to reveal the content of public order as a ground for the non-recognition of foreign court judgments. The concept of public policy must be in-

terpreted narrowly, thus ensuring the effectiveness of the process of the recognition and enforcement of foreign judgments and equality of parties.

Secondly, the authors raise a debatable question regarding the validity of Lithuanian case law interpreting international treaties concluded between the Republic of Lithuania and other states, as far as it is related to public order as grounds for the non-recognition of foreign judgments. The authors analyze whether these international treaties concluded more than two decades ago are still compatible with the current international standards.

Thirdly, this article presents the development of the application of the public policy clause in separate areas of legal relations. Violations of public order are linked to fundamental principles of law and human rights. Such case law is justified and meets the requirements of a narrow interpretation of public order. The courts have found violations of public policy in cases when the child was not heard in person by the court in family cases. Also, courts have found violations of public policy in certain commercial disputes.

Keywords: Public Order, Recognition of Foreign Court Judgments, Enforcement.

Mykolas Kirkutis, Mykolo Romerio universitetas. Mokslinių tyrimų kryptys: civilinis procesas, nemokumo teisė, vykdymo procesas.

Mykolas Kirkutis, Mykolas Romeris University. Research interests: arbitration, civil procedure, corporate insolvency law, enforcement proceedings, international private law.

Remigijus Jokubauskas, Mykolo Romerio universiteto Teisės mokyklos Privatinės teisės instituto doktorantas. Mokslinių tyrimų kryptys: įmonių nemokumo teisė, civilinis procesas.

Remigijus Jokubauskas, PhD candidate at the Institute of Private Law at the Mykolas Romeris University Law School. Research interests: corporate insolvency law, civil procedure.